

HANDELINGEN *van de SYNODE der*
Christelijke Gereformeerde Kerk *in Ne-*
derland, gehouden van 5 tot 20 Junij 1872, in
het kerkgebouw der C. G. Gemeente te GRONINGEN.

Tegenwoordig zijn :

Uit de Provincie <i>Groningen</i>	de Leeraars: S. SIJPKENS J. HESSELS.
» » »	» Ouderl.: D. H. VENEMA. L. BIRZA.
» » » <i>Friesland</i>	» Leeraars: H. BEUKER. M. NOORDTZIJ.
» » »	» Ouderl.: L. HOEKERS. H. J. HEIDA.
» » » <i>Drenthe</i>	» Leeraars: W. A. KOK. E. BREITSMA.
» » »	» Ouderl.: J. de WEERD. R. EVERS.
» » » <i>Overijssel</i>	» Leeraars: W. H. GISPEN. N. H. DOSKER.
» » »	» Ouderl.: C. G. DE MOEN. E. VAN 'T LOO.
» » » <i>Gelderland</i>	» Leeraars: J. F. BULENS. J. VAN ANDEL.
» » »	» Ouderl.: J. M. DIKKER. G. J. COLENBRANDER.
» » » <i>Utrecht</i>	» Leeraars: M. BRUININKS. E. S. POSTMA.
» » »	» Ouderl.: W. KARSEMEIJER. P. VAN DER LINDEN.
» » » <i>Noord-Holland</i>	» Leeraars: P. VAN DER SLUIJS. D. K. WIELENGA.
» » »	» Ouderl.: B. H. SWAGERMAN. B. H. BLANKENBERG.
» » » <i>Zuid-Holland</i>	» Leeraars: J. H. DONNER. A. S. ENTINGH.
» » »	» Ouderl.: K. VOGELAAR. J. ELFFERS.

Uit de Provincie *Noord-Brabant* de Leeraars: J. BAVINCK.
 L. LINDEBOOM.
 » Ouderl.: A. DEN DEKKER.
 G. VAN DER BEEK.
 » » » *Zeeland* » Leeraars: H. RENTING.
 A. LITTOOIJ.
 » Ouderl.: J. LENSEN.
 G. VAN DE PUTTE.

Mede waren tegenwoordig de Docenten der Theol. School, DD. S. VAN
 VELZEN, A. BRUMMELKAMP en H. DE COCK.

Eerste Zitting.

Woensdag Voormiddag, den 5 Junij.

Art. 1.

De Synode wordt geopend door den President der voorgaande Synode, Ds. W. A. Kok, die, na 't zingen van Ps. 68 : 8, 14, der Vergadering Ps. 122 en 123 voorleest, de broeders een hartelijk welkom toeroept, op het gewichtig doel en omvangrijk werk dezer Synode wijst en des Heeren zegen over haar afsmeekt.

Art. 2.

De lastbrieven worden gevraagd en voorgelezen. Op geen derzelve wordt aanmerking gemaakt, terwijl het blijkt dat door de onderscheiden Provinciale Synoden de bovengenoemde broeders tot deze Vergadering zijn afgevaardigd, en dat zij allen primi-deputaten zijn, uitgenomen Ouderling E. VAN 'T LOO, die de plaats vervult van den door ongesteldheid verhinderden broeder J. NIJLAND, en Ds. A. S. ENTINGH, die in stede van Ds. E. F. SMIT zitting heeft.

Art. 3.

De Vergadering gaat over tot benoeming van een Voorzitter en Scriba. Met volstreckte meerderheid van stemmen wordt tot President gekozen Ds. GISPEN, en tot Vice-President benoemd Ds. DONNER, die na den President de meeste stemmen op zich vereenigd heeft. Tot Scriba gekozen Ds. LINDEBOOM, en tot adjunct-Scriba Ds. ENTINGH.

Art. 4.

De benoemden worden door den afgetreden President geluk gewenscht en uitgenoodigd de bestemde plaatsen in te nemen. Ds. GISPEN aanvaardt het praesidium, met eene korte toespraak,

waarin ZEw., op het gewigt dezer betrekking wijzende, de welwillendheid der broeders vraagt, en hen wijst op den Koning der Kerk, Wiens hulp onmisbaar en verzekerd is aan allen die op Zijnen Naam hopen. De Vergadering uitnoodigende om met hem 's Heeren aangezigt te zoeken, draagt hij Gode de gewigtige belangen en vele behoeften voor.

Art. 5.

De President vraagt, naar de instelling der Kerk (zie Synode 1854) de instemming der leden met de Gereformeerde Belijdenis. Onvoorwaardelijk wordt deze door allen betuigd.

Art. 6.

De tijd der zittingen wordt aldus geregeld:
's Voormiddags van 9—1 uur, en 's namiddags van 4—8 $\frac{1}{2}$ uur.
's Zaturdags alleen 's voormiddags.

Art. 7.

De President benoemt de broeders DOSKER, BREITSMA, VAN ANDEL, WIELENGA en ELFFERS als Commissie tot onderzoek en rapport van de ingekomen stukken.

Art. 8.

Ter kennis der Vergadering wordt gebragt dat onze zusterkerk, de Oud-Gereformeerde kerk in Pruisen, eene deputatie tot deze Vergadering heeft gezonden, bestaande uit DD. L. STROEVEN, predikant te Uelzen, en J. SCHOEMAKERS, predikant te Bunde. Die broeders, in de Vergadering gekomen, geven den President hun lastbrief over, welke voorgelezen wordt. Genoemde kerk zendt hen om aan ons als zusterkerk de hand der gemeenschap en liefde te reiken, opdat de reeds bestaande band der vereeniging hoe langer hoe naauwer worde toegehaald, om gemeenschappelijk te strijden voor het geloof, eenmaal den heiligen overgeleverd, en tegen alles wat zich tegen de leere Christi verheft. De President heet die broeders hartelijk welkom, met verzoek om in het midden der Vergadering plaats te nemen.

Art. 9.

Ook zijn er afgevaardigden van de Ware Holl. Geref. kerk in Amerika aanwezig, nl. J. GELOK, ouderling te Grand-Rapids en J. DE JONGE, oud-ouderling dierzelfde Gemeente, (1) wier lastbrief insgelijks wordt voorgelezen, en de opdracht inhoudt om « de broedergroete aan onze

---

(1) Ook de heer B. DE GRAAF uit G. R. was, in gezelschap dezer broeders, in de Vergadering aanwezig.

moederkerk in Nederland over te brengen,» en deze Vergadering, desverkiezende, inlichtingen te geven met betrekking tot het standpunt hunner kerk, en andere kerkelijke toestanden in Amerika. In den lastbrief zelven wordt de afscheiding dier Kerk van de Dutch Reformed Church verdedigd, en een en ander ten ongunste der laatstgenoemde uitgesproken.

Door sommige broeders wordt bezwaar gemaakt om aan die afgevaardigden zitting te verleen, op grond hiervan dat nog altijd de vraag der erkenning onbeslist is. Er wordt besloten thans met de gewone werkzaamheden voort te gaan, om later op die zaak terug te komen.

Art. 10.

Aangaande de Notulen der Synode wordt de vraag gedaan of niet voor het vervolg een minder chroniekmatige inrigting met meerdere opgave van motieven en gronden wenschelijk geacht worden moet. Uit de gedachtewisseling hierover blijkt dat zeer vele leden een vrij volledig verslag hoogst wenschelijk achten. Vooralsnog evenwel meent men daartoe niet te kunnen komen. Thans wordt inzoover verandering aangenomen dat

aan de motieven en gronden der besluiten meer plaats dan vroeger zal worden gegund.

Art. 11.

De President deelt mede dat de Synodale Commissie geen broeders uit het Buitenland tot bijwoning dezer Synode uitgenoodigd heeft. Een daartoe strekkend verzoek der Prov. Verg. van Gelderland kwam, volgens haar oordeel, te laat om met hoop op goed gevolg te kunnen worden uitgevoerd. Ook heeft zij de moeilijkheid gevoeld, die in het gemis van een vasten regel te dezer zake gelegen is. Om die reden acht zij het wenschelijk dat de Synode duidelijk uitspreke welke buitenlandsche kerken door de onze erkend zijn, en uitgenoodigd moeten worden.

Besloten hierop nader terug te komen.

Art. 12.

Voorgesteld en besloten in de behandeling der op de Agenda voorkomende zaken deze volgorde te houden, dat

1°.	de punten aangaande de Leer,
2°.	» » » » Theol. School,
3°.	» » » » Zendingszaak,
4°.	» » » » het Onderwijs,
5°.	» » » » de Kerkregering,
6°.	» » » » Bijzondere zaken,

besproken zullen worden.

Art. 13.

Men komt terug op de Amerikaansche afgevaardigden. De Docenten geven, op verzoek van den Voorzitter, hun praeadvies. In 't midden der bespreking slaat het scheidingsuur. Heden namiddag voortzetting.

Art. 14.

Ds. S. VAN VELZEN geeft op te zingen Ps. 84 : 6

Want God de Heer zoo goed, zoo mild,

en sluit de Vergadering met dankzegging.

Tweede Zitting.

5 Juni. — *Namiddag.*

Art. 15.

Ds. A. BRUMMELKAMP opent de Vergadering met gebed, nadat gezongen is Ps. 100 : 1 en 2b.

Juich, aarde, juich alom den Heer!

Art. 16.

De discussie over de Amerikaansche afgevaardigden — zie art. 13 — wordt voortgezet. Vele broeders meenen dat de Vergadering, door hun zitting te geven, in strijd zou komen met een vroeger besluit — zie art. 14 Synode van Middelburg — waarbij den afgevaardigde der D. R. Church in Amerika zitting is verleend, terwijl die kerk in den lastbrief der meergenoemde afgevaardigden ernstig wordt afgekeurd. Anderen meenen bepaaldelijk krachtens art. 78 Synode van Middelburg, die broeders te moeten toelaten, op grond dat hunne kerk belijdt in leer, tucht en dienst met ons overeen te stemmen; die belijdenis is, meenen zij, voor beide genoemde kerken de grond en bron der zusterlijke gemeenschap met de onze; met hunne onderlinge verschillen en beoordeelingen hebben wij, bij deze vraag, niet te doen. Na rijpe broederlijke discussie wordt met meerderheid van stemmen het volgende gemotiveerd voorstel aangenomen:

De Vergadering, lettende op art. 78 der Synode van Middelburg, oordeelt de afgevaardigden uit Amerika te moeten ontvangen, zonder nogtans in het minst te willen geacht worden hierdoor een oordeel uit te spreken over de kerkelijke kwestie in in Amerika, of uitspraak

te doen over de bezwaren, in den aan de Synode overgelegden lastbrief vervat.

DOOPSKWESTIE.

Art. 17.

De President stelt aan de orde Art. 1 der Agenda van A tot G, luidende aldus:

a. Dat de Synode een vasten maatstaf aanneme ten aanzien van het al of niet erkennen van den doop van hen die uit het Herv. Kerkgen. tot ons overkomen. (Groningen.)

b. De Synode verklare zich, hoe onze kerk te handelen heeft, met den niet naar de Instellingswoorden toegedienden „Doop“ dergenen die van het Hervormd- of een ander Kerkgenootschap tot ons overkomen. (Utrecht).

c. De Synode versterke het besluit vervat in art. 20 der Synode van 66, en in art. 50 der Synode van 69, daar de veranderde omstandigheden dit hoe langs zoo meer noodzakelijk maken. (Zeeland.)

d. Hoe moet er geoordeeld worden over den doop aan kinderen bediend, sedert het besluit der Synode van 1870 van het Herv. Kerkgen., wanneer zulke kinderen tot onze Kerk overkomen? (Zuid-Holland).

e. De Synode make eenige nadere bepalingen betreffende de afwijking in de doopsbediening buiten ons. (Overijssel).

f. Welke waarde kan de Kerk in de tegenwoordige omstandigheden hechten aan den Doop buiten haar bediend? (Friesland).

g. De Synode bepale, dat bij overkomst van leden uit het Herv. Kerkgen. bewijs gevraagd en gegeven worde, dat ze gedoopt zijn in den naam des Drieëenigen Gods. Het besluit door de Herv. Synode genomen betrekkelijk het niet verplicht gebruik der gewone doopsformule, in verband met de bestaande leervrijheid in de Herv. Kerk, dringe onze Synode daartoe. (Noord-Holland).

Het overige van dit Art. wordt gerekend te behooren tot de Bijzondere zaken.

De afgevaardigden der onderscheidene provinciën geven toelichting. De Docenten dienen de Vergadering met hun praeadvies (1).

Uit de veelzijdige toelichting wordt een belangrijke discussie tusschen onderscheidene sprekers geboren. Al spoedig wordt hierdoor bevestigd, wat uit de Agenda reeds bleek, dat algemeen het hoog gewigt van dit vraagstuk in dezen tijd wordt gevoeld, terwijl, naar de opmerking van sommige broeders, de verschillende grondige adviezen een verblijdend bewijs geven dat men tot het hart der kwestie heeft trachten door te dringen.

(1) Na de toelichting der voorstellen door de afgevaardigden wordt, onder gewoonte, steeds het praeadvies der broeders Docenten gevraagd, waarna de discussie begint. Wij deelen dit mede om de gedurige herhaalde vermelding hiervan gevoegelijk achterwege te kunnen laten.

Ook de broeders uit het Buitenland dienden meermalen, op verzoek van den Voorzitter, de Vergadering met hun advies.

Dat een Doop, die niet met de gewone Doopsformule is bediend, niet wettig is — krachtens art. 34 der Geloofsbelijdenis — wordt algemeen toegestemd, alsmede dat wij voor de bewaring van de heiligheid des Doops ons in de bres moeten stellen. De gevoelens scheiden echter bij de vraag: hoe moeten wij tot dien einde handelen? Allengs beligchamen zich de verschillende meeningen in de hier volgende voorstellen:

VOORSTEL 1.

Elk kerkgenootschap, dat in zijn boezem niet officieel zorgt voor de handhaving, maar straffeloos dult de loochening, van de groote waarheden des Bijbels, uitgedrukt in de 12 Art. des algemeenen en ongetwijfelden Christelijken geloofs, ook genoemd: de Apost. geloofsbelijdenis, heeft den breeden en vasten bodem van de waarachtige Katholiciteit of het algem. Christel. trinitarisch geloof verlaten, en kan geen genoegzamen waarborg bieden voor het ongeschonden bewaren en wettig toedienen van het sacrament des doops in zijn midden.

Een doop aldaar bediend, door wie ook, kan derhalve niet meer als wettige Christelijke Doop beschouwd worden.

Allen dus, die uit zoodanig Kerkgenootschap tot onze kerk overkomen, moeten onrede zij als niet gedoopt worden aangemerkt, gedoopt worden, alvorens zij als lidmaten onzer kerk worden ingeschreven.

VOORSTEL 2.

De Synode, alles gehoord hebbende, en overwegende dat een Doop zonder de Doopsformule niet wettig kan geacht worden, en

dat een zoogenaamd godsdienstleeraar, die de grondwaarheden op grove of fijne wijze loochent, de snoodste huichelarij pleegt, indien hij den Doop toedient in den Naam des Drieëenigen, besluit:

alleen die personen voor gedoopt te erkennen, van wie het zeker is dat zij met de Doopsformule (Matth. 28 : 19) gedoopt zijn, door een godsdienstleeraar die de hoofdwaarheden des Christendoms belijdt en leert.

VOORSTEL 3.

Bij overkomst van leden uit het Herv. Kerkgenootschap tot onze kerk moet bewijs worden gevraagd en gegeven, dat ze naar het bevel des Heeren en het gebruik der kerk van alle eeuwen gedoopt zijn met de bekende formule, uitgedrukt Matth. 28 : 19. Dit geldt van hen, aan wie in 1870 en later aldaar de doop is toegediend.

Dit bewijs kan in het algemeen, ten minste gedurende de eerste jaren, worden verkregen door het getuigenis der ouders of getuigen. Bij ontstentenis daarvan kunnen de belanghebbenden daarnaar een onderzoek instellen bij het opvragen der doopacte of op andere wijze als hun geschikt voorkomt, en den Kerkeraad genoegzame zekerheid biedt.

Daar in genoemd kerkgenootschap op ergerlijke en verregaande wijze in de praktijk van genoemde formule bij de toediening des Doops straffeloos wordt afgeweken, ja deszelfs Synode in 1870 DAARTEGENOVER het gebruik der formule niet verplichtend heeft willen of durven stellen, bestaat er in verband met de grenzenlooze leervrijheid die daar heerscht, geene zekerheid dat het wezen van het heilige Sacrament des Doops in dat kerkgenootschap wordt gehandhaafd. Op dezen grond rekent zich deze Vergadering, ter onbesmette bewaring

van dit dierbaar pand, der kerk door haar Hoofd toebetrouwd, verplicht tot dezen maatregel, dien zij diep betreurt te moeten nemen, en beveelt zij de handhaving daarvan, trots alle moeilijkheid daaraan verbonden, den verschillenden kerkeraden, ten dringendste aan.

VOORSTEL 4. (1)

Overwegende dat sedert jaren reeds voorbeelden zijn voorgekomen dat niet behoorlijk is gedoopt, en zelfs de bediening in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes met voordacht verworpen wordt;

Overwegende dat vele protestantsche leeraren openlijk en stout de leer der Drieëenheid loochenen en bestrijden;

Oordeelt de Synode dat het niet langer mogelijk of geoorloofd is voor de Kerk, om de vooronderstelling vast te houden, dat de doop buiten onze kerkgemeenschap bediend, de christelijke doop is.

Overwegende dat de H. Doop voor allen die leden wenschen te zijn van de Christelijke Kerk verplichtend is;

Overwegende dat zij, die leden wenschen te worden van de Chr. Ger. Kerk, daardoor reeds belijden de noodzakelijkheid van den doop, bediend naar de instelling van Christus te erkennen;

Overwegende dat dezen voor zich en hunne kinderen er in de allereerste plaats belang bij hebben om te weten dat zij met den christelijken doop gedoopt zijn, besluit de Synode

dat voortaan aan allen, die leden onzer kerk wenschen te worden en zich daartoe bij den kerkeraad aanbieden, gevraagd zal worden of zij voor zich zelve er zeker van zijn dat zij en hunne kinderen met den christelijken doop, d. i. in den naam van den Drieëenigen God, gedoopt zijn.

Wordt dit bevestigend beantwoord dan wordt de wettigheid van den doop erkend. Bij een

---

(1) Al de aangenomen voorstellen zijn, als dit, met eene in het oog loopende letter gedrukt.

twijfelachtig of ontkennend antwoord worden de redenen door den kerkeraad gevraagd, en de kerkeraad beslist of de doop al dan niet moet worden toegediend.

Uitvoerig en grondig worden die voorstellen getoetst, gewogen, bestreden en verdedigd. Na het sluiten der discussiën wordt door stemming beslist dat:

de Synode niet blijven kan bij het bepaalde in art. 50 der Synode van Middelburg.

De voorstellen worden nu in stemming gebracht, nadat vooraf bepaald is dat de prioriteit bij de eindstemming ten deel zal vallen aan het voorstel, dat bij de eerste stemming de meeste stemmen bekomt. Voorstel 4 heeft dit voorrecht, en wordt daarna met volstrekke meerderheid van stemmen als besluit der Vergadering aangenomen.

Art. 18.

Art. 3 der Agenda:

De Synode wijzige art. 16 der Synode van 1863, in dien zin dat de leer van Jezus' lichamelijke wederkomst op aarde aan ieders persoonlijk gevoelen worde overgelaten, maar tevens dat niemand dat gevoelen als leer der kerk mag voorstellen.

De afgevaardigden van Gelderland lichten dit voorstel toe. Zoo als genoemd artikel daar ligt achten zij het bezwarend, vooral omdat het aanleiding zou kunnen geven tot onregtvaardige toepassing der kerkelijke tucht. Zij verlangen niet dat de Synode zich uitspreke over de leer van het duizendjarig rijk; alleen begeeren zij dat vrijheid van gevoelen worde gelaten, opdat wij niet den schijn geven van het letten op de Profetiën te verzuimen.

Anderen meenen dat wij hierin niet kunnen treden, omdat de Synode van 1863 bedoeld gevoelen verklaard heeft in strijd te zijn met de Gereformeerde leer.

Morgen voortzetting.

Art. 19.

De President deelt mede dat de Commissie voor het onderwijs enz. der (vroegere) Gereformeerde kerk het verlangen heeft geopenbaard om morgen namiddag over eenige zaken tot en met de Synode te spreken. Besloten dat verzoek toe te staan.

Art. 20.

Ds. H. DE Cock eindigt deze zitting met dankzegging, nadat gezongen is het slotvers van den Avondzang:

O, Vader, dat uw liefde ons blijk!

Derde Zitting.

6 Junij — Voormiddag.

Art. 21.

Ds. J. H. DONNER opent de Vergadering, na 't zingen van Ps. 84 : 3

Welzalig hij, die al zijn kracht,

Art. 22.

De Notulen worden gelezen, en, na eenige wijziging, goedgekeurd.

Art. 23.

Wederom is art. 3 der Agenda — zie art. 18 — aan de orde. Bedoeld gevoelen is in strijd met de Gereformeerde leer en kan niet geduld worden zonder voorafgegane wijziging onzer Eenheidsformulieren — zoo meent de een. Onze Eenheidsformulieren laten daarvoor wel ruimte, de opstellers derzelve hebben er niet aan gedacht dat vraagstuk te beslissen — beweert de ander. Terwijl zich hoofdzakelijk tusschen die beide meeningen de discussie beweegt, wordt daarbij het nut van, en de roeping tot, het letten op de Profetiën door vele broeders betoogd, onder opmerking dat wij ons behooren te wachten eenigé sanctie te geven aan een gevoelen, dat wel door vele Christenen gehuldigd wordt, doch waaromtrent onder de voorstanders zelve nog groot verschil en verscheidenheid heerscht, en dat nog nimmer door eenige afdeeling der Christelijke kerk als leerstuk is aangenomen. Het bezwaar, ontleend aan de vrees voor onregmatige toepassing der kerkelijke tucht, wordt ontzenuwd door de aanwijzing dat het nooit de bedoeling van art. 16 Synode '63 geweest is om het lidmaatschap te weigeren of te ontnemen aan personen, die beuigen dat gevoelen te omhelzen, doch dat in hetzelfde een dam tegen de verbreiding van dat gevoelen opgeworpen is. Ten slotte wordt dit voorstel aangenomen:

De Vergadering, alles overwogen hebbende, acht het niet noodig art. 16 der Synode van 1863 te veranderen.

Tegen dit besluit wordt het volgende protest ingediend:

De ondergeteekenden verklaren dat zij zich met het besluit der Synode om geene verandering te maken omtrent art. 16 Synode 1863, niet kunnen vereenigen.

J. VAN ANDEL.
 J. F. BULENS.
 G. J. COLENBRANDER.
 J. M. DIKKER.
 N. H. DOSKER.

Art. 24.

De Voorzitter stelt art. 4 der Agenda, handelende over de Theol. School, aan de orde, en leest het voor. Na eenige bespreking wordt de verdere behandeling van dit punt uitgesteld. (Zie Zitting 6 vv.)

Art. 25.

Namens de Synod. Commissie leest de President het Verslag harer werkzaamheden — Zie Bijlage I — aan de Vergadering voor. Naar aanleiding daarvan worden eenige vragen gedaan en beantwoord. Op eene vraag dienaangaande verklaart de Synod. Comm. dat het vragen van rechtspersoonlijkheid door eene Gemeente onzer Kerk geheel vervallen is sedert ons bekend zijn bij de Hooge Regering volgens de wet op de kerkgenootschappen. Elke Gemeente, die bij de Regering als Gemeente der Chr. Geref. Kerk wenscht bekend te staan, heeft zich slechts tot de Synod. Commissie te vervoegen.

Ook wordt gevraagd of, naar den aard onzer tegenwoordige bekendheid als Kerk, de kerkelijke goederen het bijzonder eigendom zijn van elke Gemeente, en van haar alleen, en zulks in elk geval blijven — dan of, b. v. ingeval van afscheuring door eene Gemeente, de Kerk als ligchaam over die goederen heeft te beschikken. De beantwoording dezer gewigtige vraag wordt aangehouden, omdat er nog eenige andere vragen aangekondigd zijn.

Nu wordt de vraag gedaan of het bepaald noodzakelijk is dat Gemeenten, die met hypotheken bezwaard zijn, haar naam veranderen. Ook op deze vraag zal later geantwoord worden.

Zeeland heeft nog de vraag: waarom de Synod. Comm. niet aan het verzoek dier Provincie, om Ds. VAN DIJKE c. s. uit te noodigen, voldaan heeft. De Synod. Comm. geeft als reden op dat, volgens haar oordeel, hare magt volgens het Reglement niet zoover strekt om aan alle dergelijke verzoeken te voldoen, en daarenboven dat zij het niet raadzaam acht, ter oorzake van de moeilijkheden, die daaruit zouden kunnen voortkomen. De afgevaardigden van Zeeland berusten hierin met de verklaring dat zij die redenen aan hunne Prov. zullen mededeelen.

Art. 26.

De Scriba sluit de Vergadering met dankzegging, nadat gezongen is Ps. 86 : 6

Leer mij naar Uw wil te hand'len!

Vierde Zitting.

6 Junij. — Namiddag.

Art. 26.

Ds. ENTINGH laat zingen Ps. 1 : 1

Welzalig hij, die in der boozen raad,

en opent de Vergadering met gebed. Hierna verzoekt de President het publiek, voorzoover het niet uit Leeraren, Theol. Candidaten en Kerkeraadsliden bestaat, zich voor eenigen tijd te verwijderen.

Art. 27.

De Commissie van onderwijs enz. der vroegere, met ons vereenigde, Geref. Kerk, bestaande uit DD. D. KLINKERT, W. G. SMITT, N. J. ENGELBERTS, L. VAN DER VALK en J. G. SMITT, wordt door den President verwelkomd, en neemt zitting in de Vergadering.

Ds. W. G. SMITT leest het adres der Commissie aan de Synode voor. Daarin wordt hoofdzakelijk beweerd dat, door de te Middelburg getroffen vereeniging, de vroegere Reglementen van beide kerken zijn vervallen, terwijl bevestiging van die opvatting door deze Synode verlangd wordt, met bijvoeging dat van de bevrediging van dat verlangen het blijven der vereeniging afhankelijk is.

Op het verzoek der Commissie om spoedige behandeling, zoo mogelijk, wordt deze zaak terstond aan de orde gesteld.

De afgevaardigden van Zuid-Holland geven toelichting bij Art. 14 der Agenda, dat nu vanzelf mede in behandeling komt, en aldus luidt:

In hoever hebben de vroeger gemaakte Synodale besluiten der twee met elkander te Middelburg vereenigde afdelingen nog regtsgeeldigheid?

De afgevaardigden van Noord-Holland wijzen op het verband, waarin dit punt staat met Art. 24 der Agenda:

De Synode neme kennis van, en geve adhaesie en uitvoering aan het besluit, door de Provinciale Vergadering van Noord-Holland in zake de verhouding van de beide Gemeenten te Amsterdam genomen.

Hierop ontstaat een belangrijke gedachtenwisseling. Op de vraag: hoe die Commissie hier eigenlijk komt? antwoordt de President, dat zij niet een soort vertegenwoordigster van de Geref. Kerk is, die als zoodanig niet meer bestaat, doch dat zij bij de vereeniging is aangewezen tot mederegeling der verschillende zaken, waarna zij als Commissie ophoudt te bestaan. Op het slotwoord van het adres der Commissie bleek algemeen de aandacht gevallen te zijn. De Commissie echter verklaart niet te hebben bedoeld, wat velen daaruit verstaan, nl. een dreiging tot scheuring, om daardoor een onbetamelijken drang op de Vergadering uit te oefenen; zij bedoelde slechts, dat de voorwaarden der vereeniging van weerszijden trouw behooren te worden nageleefd.

Uit de discussie; waaraan ook de Commissie deelneemt, blijkt het ras dat de aanhangige zaak eigenlijk te Middelburg had moeten geregeld worden, en dat deze Synode de regeling moet beproeven, opdat de onderscheidene Gemeenten weten aan welke bepalingen zij zich hebben te houden.

De wederzijdsche regtgeldigheid der Reglementen van de voor- malige Christ. Afg. Geref. en Geref. kerken, door ieder afzonderlijk gemaakt, dat is het punt in kwestie.

Sommigen willen tabulara maken, d. i. alle bestaande reglementen doen vervallen. Daartegen wordt opgemerkt dat het èn onmogelijk is, èn ongeoorloofd zou zijn, gelijk aldus zou geschieden, met de geschiedenis van meer dan 30 jaren te breken, schoon tevens erkend wordt, dat er in die bepalingen veel is, dat door het feit der vereeniging zelf reeds inderdaad vervallen is en, om alle misbruik te voorkomen, ook officieel afgeschaft dient te worden.

De discussie, nog in vollen gang zijnde, wordt gestaakt, omdat de tijd voor deze zitting verstreken is.

Art. 28.

Ds. STIPKENS verzoekt dat Ps. 90 : 9

Laat Uw genâ ons met haar troost verrijken!

gezongen worde, en eindigt de Vergadering met dankzegging.

Vijfde Zitting.

7 Junij. — *Voormiddag.*

Art. 29.

Ds. HESSELS opent de Vergadering met gebed, na 't zingen van Ps. 133 : 1

Ai ziet! hoe goed, hoe lieflijk is 't dat zonen,

Art. 30.

De Notulen der 3de zitting worden gelezen, beoordeeld en vastgesteld.

Art. 31.

De discussie — zie Art. 27 — wordt voortgezet. De afgevaardigden van Noord-Holland spreken nogmaals over de oorzaak van de tegenwoordigende verhouding tusschen de Gemeenten te Amsterdam. Verschillende sprekers voeren nog het woord over de regtsgeeldigheid der

Reglementen van beide kerken. Velen achten het wenschelijk, dat men eerst die zaak, als zijnde een algemeene, beslisse, en daarna de zaak van Amsterdam behandle.

Een voorstel in dien geest wordt ingediend en gelezen. Op dat voorstel wordt een amendement aangeboden, inhoudende dat terstond eene Commissie zal worden benoemd, om, staande deze Synode, de Reglementen van beide kerken te onderzoeken, en omtrent het onbruikbaar geworden haar rapport uit te brengen aan de Synode, die, na dat te hebben gehoord, zal oordeelen hoe te handelen.

De hoofdgedachte van dit amendement wordt aangenomen, nl. het benoemen eener Commissie van Onderzoek, en verder bepaald dat deze Commissie, door de Synode te benoemen, zal bestaan uit 10 personen, nl. 4 hospitant-predikanten en een der Docenten, en de meergenoemde Commissie van Onderwijs. Nadat het publiek zich heeft verwijderd, heeft de verkiezing van 5 leden plaats, met den uitslag dat de Docent S. VAN VELZEN en de predikanten:

E. SEEGERS

W. DIEMER

J. NEDERHOED

R. T. KUIPER

zijn verkozen, om met de andere genoemde broeders de bedoelde Commissie van Onderzoek te vormen. Tot secundi zijn benoemd: Docent H. DE COCK; DD. G. KRAMER en W. KOOPMANN.

Art. 32.

Het publiek komt weer binnen. Den benoemden wordt de gewigtige eerezaak opgedragen. Uit liefde tot de goede zaak betuigen zij zich aan dit moeilijk werk niet te willen onttrekken, doch biddend hun krachten te willen beproeven.

Art. 33.

Wordt bepaald dat de Commissie a. s. Dingsdag haar arbeid zal beginnen in een der vertrekken van de pastorie.

Art. 34.

Oud. VENEMA laat zingen:

Uw Koningrijk koom toch, o Heer!

Gebed des Heeren, vs. 3 en sluit de Vergadering met dankzegging.

Zesde Zitting.*7 Junij — Namiddag.*

Art. 35.

Oud. BIRZA opent de Vergadering met gebed, nadat vs. 3 en 4 van den Morgenzang is gezongen:

Dat wij ons ambt en pligt, o Heer!

Art. 36.

Het voorstel — zie art. 31 — is aan de orde. Het wordt weder voorgelezen en toegelicht, op sommige punten bestreden en gewijzigd. Eindelijk wordt het aangenomen gelijk het hier volgt:

De Vergadering, overwegende

1. dat de kerken, naar luid van art. 25^b en art. 28 der Synode van Middelburg 1869, zijn vereenigd « op grond van de leer, tucht en dienst der Gereformeerde kerk, naar Gods Woord, Formulieren van Eenheid, en kerkorde van Dordt van 1618/19; wat deze laatste betreft, zooveel de omstandigheden dit niet verbieden, » en de punten 1 en 2 van art. 35 dier zelfde Synode van Middelburg;
2. dat derhalve alle andere bepalingen van beide kerken vóór 1869, geen wederkeerige rechtsgeldigheid hebben;
3. dat echter het geheel en eensklaps terzijdestellen van al die bepalingen bedenkelijk is, en eene miskenning zou zijn van het verleden der beide kerken;
4. dat het van het hoogste belang is dat hetgeen in die bepalingen ook voor de vereenigde kerk nog bruikbaar is, ten spoedigste door de Synode voor de kerk worde verbindend verklaard:

Besluit

- a. dadelijk een commissie van 10 leden, bestaande uit: vijf broeders uit de Christelijke

- Afgescheiden Gereformeerde Kerk, nl. één der Docenten en 4 der hospiterende Leeraren, en de Commissie van onderwijs der Gereformeerde kerk te benoemen, om hetgeen van de genoemde bepalingen van beide kerken, vóór de vereeniging gemaakt, bruikbaar en niet strijdig is met de kerkorde van Dordt — te verzamelen, en aan deze, of, zoo de Commissie niet met haren arbeid gereed kan komen, der eerstvolgende Synode ter eindbeslissing aan te bieden;
- b.* dat tot den tijd dier eindbeslissing geen Gemeente der voormalige kerken kon of kan verplicht worden naar eenige vroeger vigeerende bepaling der andere kerken te leven, dan de door beide kerken erkende kerkorde van Dordrecht.
- c.* dat evenwel de besluiten, door de kerkbesturen der vereenigde kerk, sinds de Vereeniging gemaakt, bepaald van kracht zijn, voor zooverre zij niet met het beginsel in punt *b* neêrgelegd, in strijd zijn, maar, wat den vorm betreft, zoo zij verwijzen naar door een der beide kerken vóór 1869 gemaakte bepalingen, desgevorderd, moeten gewijzigd worden;
- d.* dat, wat het verschil tusschen de Gemeenten te Amsterdam aangaat, deze Synode, overeenkomstig de bepalingen in punten *b* en *c*, dezer conclusie gemaakt, nader uitspraak zal doen.

THEOLOGISCHE SCHOOL — GYMNASIUM.

Art. 37.

Art. 4 der Agenda komt nu weder aan de orde; punt *b* en *h*

worden als niet hierbij behoorende ter zijde gesteld. De andere punten spreken alle óf van een Voorbereidingsschool voor de Theol. School, óf van vermeerdering van het getal Docenten aan laatstgenoemde.

De President wijst op het gedrukte, rondgedeelde Voorstel der Curatoren te dezer zake.

Hierna leest Ds. BULENS, als Scriba, het verslag der Curatoren — Zie Bijlage II — aangaande den toestand der Theol. School voor, hetwelk met dankzegging aan de Curatoren voor hunne werkzaamheden, en in 't bijzonder aan President en Scriba van dat Collegie voor het uitnemend, opwekkend Verslag, door de Synode ontvangen en, bij monde van den President, beantwoord wordt.

Art. 38.

De President stelt allereerst het voorstel der Curatoren tot Oprichting van een Gymnasium aan de orde, om, bij eventueele verwerping daarvan, over het voorstel eener Voorbereidingsschool, en daarna over de vermeerdering van het getal Docenten te handelen.

In de discussie over een Gymnasium evenwel komen ook de twee laatstgenoemde zaken onwillekeurig in bespreking.

De wenschelijkheid en dringende noodzakelijkheid van een Gymnasium, waarheen christelijke ouders hunne kinderen zonder bezwaar kunnen zenden, wordt door de geheele Vergadering gevoeld en uitgesproken. De nadruk wordt er op gelegd dat in de eerste plaats voor de theologische vorming onzer Leeraren uitbreiding der literarische opleiding behoefte is, en het Gymnasium deswegens in naauw verband met de Theol. School zou behooren te staan. In een zeer belangrijke discussie wordt deze gewigtige zaak van alle zijden bezien en toegelicht.

Art. 39.

Ds. NOORDTJII eindigt deze zitting met dankzegging, na 't zingen van Avondzang vs. 7

O Vader! dat Uw liefde ons blijk!

Zevende Zitting.

8 Junij. — *Voormiddag.*

Art. 40.

Ds. BEUKER opent de Vergadering met gebed, nadat gezongen is
Ps. 119 : 67

Maak in Uw Woord mijn gang en treden vast!

Art. 41.

Voortzetting der discussie over een Gymnasium.

De Docenten geven der Synode achtereenvolgens hun gemotiveerden raad. Wederom nemen vele broeders deel aan het débat. Uit aller woorden spreekt dankbare erkenning voor het goede ons door den Heere in de Theol. School gegeven, en blijdschap hierover dat juist de zegen Gods ons tot uitbreiding van het onderwijs roept. Hoe echter het geld tot oprigting en instandhouding van zulk een Gymnasium, bij en behalve hetgeen er voor de Theol. School noodig is, te verkrijgen? — dat is de vraag, die moeite baart. Vrij algemeen is het oordeel der broeders dat men van collecten niet veel moet verwachten; sommigen willen voor deze zaak in het geheel niet, anderen eenmaal per jaar collecteren, of een vaste jaarlijkse bijdrage van de Gemeenten vragen, opdat de Gemeenten daardoor tot meerdere belangstelling in het Gymnasium worden geleid. Hierin is men het echter eens dat er een krachtige maatregel moet worden genomen, en dat het benodigd kapitaal eerst en meest van de meervermogenden moet worden verwacht. Een voorstel om

een renteloze leening van minstens honderd duizend gulden uit te schrijven

vindt bijval. Onder de bespreking daarvan wordt den Voorzitter een lijst overhandigd, waarop door eenige hospitanten en leden dezer Vergadering reeds voor f 3200 is ingeschreven. Eenige leden komen met kracht op tegen de bewering dat onze Kerk zoo groot een zaak niet zou *kunnen* uitvoeren. Als men slechts algemeen het belangrijke en noodzakelijke van een Gymnasium gevoelt, gelijk de Synode daarvan hoe langer hoe meer wordt doordrongen, dan, meenen zij, zal de leening gemakkelijk volteekend worden, en vrijwillige giften zullen daarenboven toevloeijen.

Ook wordt er ernstig op gedrukt dat het gewenschte Gymnasium een Christelijk karakter behoort te bezitten. Sommige leden wenschen er een Christelijk opvoedingshuis aan verbonden te zien; anderen zijn daar tegen. De onderscheidene meeningen en voorstellen worden, na uitvoerige gedachtenwisseling saamgevat in het volgend voorstel, dat, na veelvuldige toelichting en eenige wijziging, tot algemeene blijdschap, *met alle stemmen* wordt aangenomen, in dezen vorm:

De Synode neemt in beginsel aan de oprichting van een Christelijk Gymnasium, verbonden aan de Theologische School.

Om dat doel te bereiken besluit zij:

- a.* dat van dit oogenblik af middelen zullen worden in het werk gesteld tot verkrijging der gelden, benoodigd voor de instandhouding van zulk een inrichting;
- b.* eene Commissie te benoemen voor de verzameling van het kapitaal. De Curatoren worden gemagtigd om, zoo zij dit noodig achten, personen te benoemen die, als het kapitaal aanwezig is, hen in de verdere uitvoering van het plan kunnen ter zijde staan;
- c.* eene rentelooze leening aan te gaan van ten minste *f* 100.000, in aandeelen van *f* 100, met jaarlijksche aflossing;
- d.* nu reeds, met het oog op het eventueel op te richten Gymnasium, een of meer Docenten te benoemen, die later aan het Gymnasium kunnen werkzaam zijn.

Art, 42

Oud. HOEKERS laat zingen Ps. 119 : 83

Wat vreë heeft elk die Uwe wet bemint!

en eindigt de Vergadering met dankzegging.

Achtste Zitting.

10 Junij. — Voormiddag.

Art. 43.

Ds. BREITSMa opent de zitting met gebed na het zingen van Ps. 68 : 17

Hoe groot, hoe vrees'lijk, zijt Ge alom!

Art. 44.

De Notulen van zitting 4—7 worden op meergenoemde wijze vastgesteld.

Art. 45.

Tot nadere regeling van sommige punten in het aangenomen Gymnasium-voorstel wordt, na korte bespreking, besloten:

A. De bepaling van het *maximum* der leening, d. i. tot

- hoever men het kapitaal zal opvoeren, ingeval meer dan het bepaalde wordt ingeschreven, wordt aan de Commissie — Zie *b* Gymn. voorstel — overgelaten.
- B.* De inschrijving op de leening wordt 1°. *November a. s. gesloten.*
- C.* Geen aandeel-bewijzen worden uitgegeven vóór de leening volteekend is. De aandeel-bewijzen zullen namens de Synode door President en Scriba worden geteekend.
- D.* Van stonden aan zal de aflossing plaats hebben, jaarlijks 2 percent van het kapitaal, welke gelden uit de interest zullen gevonden worden.
- E.* Het kapitaal zelf mag niet worden aangetast, vóór het laatste aandeel is afgelost.
- F.* De Synode zal uit elke Provincie een Predikant, Ouderling of Diaken benoemen, tot inzameling van aandeelen en vrijwillige giften in zijne Provincie.
- G.* Aan elke Gemeente zal een Circulaire gezonden worden, inhoudende naam en last van het Provinciale lid *ad hoc*, met warme aanbeveling.

Art. 46.

Docent BRUMMELKAMP wordt benoemd tot *Algemeen Correspondent* en *Collectant* voor deze zaak.

Art. 47.

Nu worden de leden der Commissie — zie Art. 45 *F* — benoemd, na voorafgaande bepaling dat dezen, zoo zij dit wensche-lijk achten, de hulp van andere broeders, naar verkiezing, kunnen inroepen, doch zelf alleen als leden der Commissie kunnen optreden. De benoemden zijn :

Voor <i>Groningen</i>	Ds.	P. A. LANTING.
» <i>Friesland</i>	»	H. BEUKER.
» <i>Drenthe</i>	Oud.	K. ENSING.
» <i>Overijssel</i>	Ds.	N. H. DOSKER.
» <i>Gelderland</i>	»	J. VAN ANDEL.
» <i>Utrecht</i>	»	M. BRUININKS.
» <i>Noord-Holland</i>	»	D. K. WIELENGA.

Voor *Zuid-Holland* Ds. A. S. ENTINGH.
» *Noord-Brabant* Oud. A. DEN DEKKER.
» *Zeeland* Ds. A. LITTOOIJ.

Art. 48.

Ouderling HEIDA eindigt deze zitting met dankzegging, nadat gezongen is Psalm 25 : 6

Wie heeft lust den Heer te vreezen?

Negende Zitting.

10 Junij — *Namiddag.*

Art. 49.

Oud. DE WEERT opent de Vergadering, na 't zingen van Ps. 1 : 4

De Heer toch slaat der menschen wegen ga.

Art. 50.

Nu is aan de orde de bepaling van het getal der, met het oog op het gewenscht Gymnasium, aan de Theol. school te plaatsen Docenten. Vele sprekers meenen dat men thans niet meer en niet minder hulp moet verschaffen dan voor het oogenblik bepaald noodig is, opdat men, als eerlang het Gymnasium wordt opgerigt, dan niet gebonden zij door benoemingen, die thans niet geheel zuiver kunnen geschieden, dewijl men er bij in het oog moet houden dat, mogt onverhoopt de leening niet volteekend worden, de nu te verkiesen Docent of Docenten alsdan aan de Theol. school werkzaam blijven. Vele leden leggen hierop nadruk, dat men in dezen stand van zaken hoofdzakelijk op het klassieke onderwijs het oog houden moet. Door stemming wordt beslist dat thans één Docent zal worden benoemd.

Art. 51

Het publiek, behoudens vroeger genoemde uitzonderingen, wordt verzocht zich te verwijderen.

De Vergadering nomineert een gros Candidaat-Docenten. Niet minder dan 16 personen komen daarop voor.

Art. 52.

Over al de op het gros voorkomende personen wordt gesproken in de orde der stemmenmeerderheid. Voorzoover zij tegenwoordig

zijn verlaten zij beurtelings de Vergadering, opdat men in zijne afwezigheid vrij over den Candidaat kunne spreken. (De besprokene wordt teruggeroepen zoodra niemand meer over hem het woord verlangt.)

De Docenten lichten de Vergadering met hun kennis aangaande de Candidaten voor, en aan elk lid wordt gelegenheid gegeven om, desverkiezende, zijn gevoelen omtrent de meerdere of mindere geschiktheid der Candidaten uit te spreken.

Art. 53.

Na afloop der beoordeeling wordt goedgevonden uit het gros een drietal te verkiezen.

De volgende drie broeders vereenigen de meeste stemmen op zich.

Ds. J. BAVINCK.

» A. STEKETEE.

» D. K. WIELENGA.

Art. 54.

De President gaat de Vergadering voor in het gebed tot God dat het Hem moge behagen nu den man aan te wijzen, die voor het bedoelde werk het meest geschikt is.

Hierna heeft de stemming plaats.

Met volstrekte meerderheid van stemmen wordt Ds. A. STEKETEE, Predikant te *Zaamslag*, gekozen.

Art. 55.

Opdat het duidelijk blijke wie de Synode wenscht dat benoemd worden zou, ingeval de benoemde mogt bedanken, heeft eene herstemming plaats tusschen de beide overige Candidaten van het drietal, met den uitslag dat Ds. BAVINCK met groote meerderheid tot *Secundus* wordt aangewezen.

Art. 56.

Het traktement van den nieuwbenoemden Docent wordt, na eenige gedachtenwisseling, op / 1600 's jaars bepaald.

Art. 57.

Nadat nog bepaald is dat aan Ds. A. STEKETEE per telegram van zyne benoeming kennis zal worden gegeven, sluit Ouderling EVERS, na 't zingen van Ps. 134 : 3

Dat 's Heeren zegen op u daal!

deze zitting met dankzegging.

Tiende Zitting.

11 Junij — Voormiddag.

Art. 58.

Ds. DOSKER opent de Vergadering met gebed, na 't zingen van Psalm 119 : 17

Leer mij, o Heer, den weg door U bepaald,

Daar de Commissie van onderzoek der Reglementen haren arbeid heeft begonnen, is de Docent S. VAN VELZEN niet in deze Vergadering tegenwoordig.

Art. 59.

De Notulen der Vergadering van gisteren worden vastgesteld.

Art. 60.

De vraag wordt gedaan of niet door deze Synode moet worden bepaald in welke vakken op het Gymnasium onderwijs zal worden gegeven. Een broeder noemt eene wijziging die hij gaarne zou gebragt zien in de opgaaf, vervat in het Voorstel der Curatoren; een ander wil daarenboven er nog iets aan toevoegen. De Vergadering vereenigt zich, na korte discussie, met dit voorstel:

De Vergadering besluit de verdere regeling van zaken betrekkelijk het Gymnasium aan de Commissie over te laten, tot dat de leening volteekend is, alswanneer de Synode weder zal moeten zamenkomen tot benoeming van Docenten.

Art. 61.

Thans komen het 2de lid van punt A. Art. 4 Agenda.

Stelle de Synode naauwkeurige bepalingen voor het toelatings-examen op de Theol. School vast, die meerdere eischen omvatten dan tot dusver aan de aankomenden worden gesteld;

en punt D:

De Synode zorge dat er vooral een naauw toezigt gehouden worde op jongelingen die op de Theol. School wenschen toegelaten te worden;

aan de orde.

De afgevaardigden van Noord-Brabant lichten het eerste, die van Groningen het laatste toe.

Groningen verlangt wijziging van Art. 2 van het Reglement der Theol. School, luidende als volgt:

Zij, die zich aanbieden, zullen goede gstuigenissen van den Kerkeraad of leden der gemeente moeten medebrengen, betrekkelijk leer en wandel.

Voorts zullen de Docenten bijzonder acht geven op den aanleg, welken hij, die zich aanbiedt, openbaart.

ter voorkoming van misbruik dat daarvan zou kunnen worden gemaakt, en wenscht dat ieder, die te Kampen als student zal worden ingeschreven, een getuigschrift eens KERKERAADS zal medebrengen. Eenige leden wijzen op de moeilijkheid in vele, de onmogelijkheid in sommige gevallen voor een Kerkeraad om zulk een getuigschrift af te geven, wegens onbekendheid met dergelijke personen. Tegen misbruik dient echter gewaakt te worden. De Docenten toonen uit de geschiedenis der Theol. School aan dat dit artikel nog nooit tot moeite of nadeel voor de School heeft geleid. Na een en ander gehoord te hebben verklaart Groningen dit punt te kunnen intrekken.

Ook het bovengenoemde 2de lid, p. A. wordt ernstig bediscussieerd. De noodzakelijkheid van een degelijk admmissie-examen wordt duidelijk aangetoond, en door niemand tegengesproken. Alleen worden bezwaren geopperd met het oog op het Gymnasium. Indien de oprichting daarvan mogt gelukken, dan, meenen velen, moet ook die zaak grondig geregeld worden. Anderen meenen dat de instelling van dergelijk toelatings-examen als Noord-Brabant bedoelt, thans noodig is, ook juist als een voorbereiding voor het Gymnasium. Na een belangrijk debat wordt het volgende voorstel aangenomen:

Aangezien het vooruitzicht bestaat dat onze Kerk eerlang een Gymnasium zal bezitten, zoo besluit de Synode thans geene nadere bepalingen omtrent het admmissie-examen te maken, doch de bestaande streng te handhaven.

ART. 62.

Art. 27 der Agenda wordt aan de orde gesteld:

De Synode herzie art. 15 van het Reglement voor de Theol. School in verband met de Algemeene Armenwet.

Dat artikel luidt aldus:

Een ieder wordt, zoowel uit een godsdienstig als uit een finantieel oogpunt, ernstig vermaand zich niet ligtvaardig als student aan te geven, maar vooraf de kosten wel te overrekenen, daar men bedenken moet, dat den zoodanige daarna geene ondersteuning van wege de School of de Gemeente, waar de School gevestigd is, zal kunnen verstrekt worden.

Aan Kerkeraden en Klassen is het ten sterkste aanbevolen hierop toe te zien, daar, zoo iemand verarmd zijnde, ten laste zou komen van de plaats waar hij oorspronkelijk behoort.

Uit de toelichting van Zuid-Holland blijkt, dat, volgens hunne meening, dit artikel tot groote onbillijkheid en tot inbreuk op de persoonlijke vrijheid van personen daarin bedoeld aanleiding geeft. De opmerking wordt ook gemaakt dat dit artikel de vrucht is van een bijzonder geval, waarop ten onregte een algemeene maatregel is gebouwd. Na rijpe discussie acht de Vergadering zich geroepen genoemd artikel te doen vervallen.

Art. 63.

Er zijn nog eenige punten, in het Verslag der Curatoren voorkomende, die thans de aandacht vragen. Het eerste derzelve is het verzoek om de Kerkeraden en Gemeenten op te wekken om voor de Theol. School trouw te collecteren en mild te geven. In de bespreking hiervan worden ernstige klagten geuit over Gemeenten waar zelden of nooit gecollecteerd wordt, over andere waar de opbrengst der collecten uiterst gering is, onder welke er zijn die volstrekt niet tot de zwakke Gemeenten kunnen of willen gerekend worden. Een en ander middel wordt aanbevolen tot opscherpung van den ijver der bedoelde Gemeenten. Terwijl dankbaar wordt erkend dat er Gemeenten zijn die, naar haar vermogen, de School mild gedenken, achten vele broeders toch een algemeene opwekking tot meer getrouw collecteren en grootere gaven niet overbodig. Eindelijk wordt dit voorstel aangenomen:

De Synode oordeelt aan al de Kerkeraden een Circulaire te moeten zenden ter opwekking van al de Gemeenten om geregeld voor de Theol. School te collecteren,

alsmede om de aandacht der Classicale Vergaderingen op deze belangrijke zaak te moeten vestigen.

Art. 64.

Verder is voorgesteld dat voortaan het Collegie-geld een jaar vooruit betaald worde, om voortaan alle moeilijkheden te voorkomen, hoedanige door overlijden of tusschentijds-vertrek wel eens zijn ontstaan. Ook zou daardoor de taak des Penningmeesters merklijk worden verligt. Er wordt op gewezen dat wij dit in beginsel reeds aangenomen hebben, daar, volgens het Reglement, ieder student, die den cursus mede begint, daardoor zich verplicht het geld voor het geheele jaar te betalen. Anderen betoogen dat het nogtans een groot gemak is, dat niet het geheele jaar tegelijk behoeft betaald te worden, en dat het voor vele ouders, kassen en wie verder voor die gelden zorgt, zeer slecht uitkomen zou in 't vervolg alles ineens te moeten offeren. De slotsom is dat het genoemde voorstel wordt verworpen, met strenge handhaving van het beginsel der verschuldigdheid.

Eenige verandering nogtans zal worden gemaakt, waarover heden namiddag nader.

Art. 65.

Punt H. Art. 4 der Agenda:

De Synode overwege of het niet wenschelijk is dat de Docenten aan de Theol. School, wegens hunne vele werkzaamheden, ontslagen worden van de redactie der Weekbladen.

wordt, na toelichting en eenige discussie, door Friesland ingetrokken. Hierna eindigt Oud. DE MOEN deze zitting met dankzegging. Gezongen is Ps. 134 : 2

Heft uwe handen naar omhoog.

Elfde Zitting.

11 Junij. — *Naviddag.*

Art. 66.

Oud. VAN 'T Loo opent de Vergadering, na 't zingen van Ps. 84 : 6

Want God de Heer zoo goed zoo mild.

Mededeeling dat Ouderling VAN DER LINDEN onverwachts naar huis ontboden en vertrokken is, in hope spoedig te kunnen terugkomen.

Art. 67.

Wederom wordt gehandeld over vooruitbetaling der Collegiegelden. De Vergadering besluit hieromtrent het volgende:

A. De Collegiegelden, ten bedrage van *f* 52, zullen voortaan in twee termijnen vooruitbetaald worden, en wel

1°. met het begin van den Cursus;

2°. den 1sten *Maart* daaraanvolgende.

B. De betaling der som van *f* 52 blijft verplichtend, al is het dat men van de Collegiën geen gebruik maakt, de School verlaat of van haar verwijderd wordt.

C. Evenzeer zullen zij *f* 52 moeten betalen, die zich in het tweede halfjaar als student laten inschrijven.

Art. 68.

Vanwege de Curatoren wordt medegedeeld dat Docent DE COCK

eene uitnoodiging heeft ontvangen van de Gemeenten der Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, om een bezoek aan die Gemeenten te brengen, en dat in de laatstgehoudene Vergadering van Curatoren is geoordeeld, dat niet die Vergadering maar alleen de Synode bevoegd is te beslissen of Z.E.w. verlenging van vacantie kan worden toegekend, om die reis te kunnen doen.

Ds. DE COCK legt nu den uitnoodigingsbrief over, die voorgelezen wordt. Na eenige discussie oordeelt de Synode, dat aan het verzoek van die Gemeenten door Ds. DE COCK niet mag worden voldaan, omdat het te zeer tot nadeel onzer Theol. School zou strekken.

Art. 69.

Naar aanleiding van de vraag, door een der broeders gedaan: wat de Kerk zou oordeelen omtrent een leeraar of lid onzer Kerk, die zich voor eigen rekening als *privaat-docent*, naast en ten nutte van de Theol. School, te Kampen zou nederzetten, ontstaat een gewigtige discussie. Zeer veel wordt tot aanprijzing van *privaat-docenten* gezegd, en met kracht er op aangedrongen dat de Synode het wenschelijke der werkzaamheden van dergelijke mannen voor de Theol. School uitspreke. Evenzeer wordt er met kracht tegen getuigd.

Nog anderen achten het wenschelijk dat de Kerk, als nog niet rijp voor eenige beslissing over zoo'n gewigtige zaak, tijd hebbe hierover na te denken. Ten slotte wordt dit voorstel aangenomen:

De Vergadering gevoelt geene behoefte zich hierover uit te spreken.

ZENDINGSZAAK.

Art. 70.

Art. 6 der Agenda is aan de orde. Hierbij wordt opgenomen punt *b* van Art. 4 A.g., door Utrecht voorgesteld:

De Synode zoeke middelen te beramen om Oost-Indische jongelingen in ons land op te leiden voor de predikdienst aldaar, en rigte een leerstoel hiervoor op.

Behalve punt E, dat alleen over Bijbelverspreiding spreekt, handelt geheel dit Artikel over Uit- en Inwendige Zending. Na de toelichting door de afgevaardigden van Noord-Holland, Noord-Brabant, Utrecht, Zuid-Holland, Gelderland en Zeeland, wordt als regel voor de discussie vastgesteld dat men eers over de Buitenlandsche en daarna over de Binnenlandsche ZENDING zal spreken.

BUITENLANDSCHE ZENDING.

Art. 71.

Met betrekking tot de Buitenlandsche Zending moet over drie zaken achtereenvolgens worden gehandeld.

1. De oprigting van een Leerstoel voor de Zending.
2. Een nieuwe Zendingscommissie.
3. Opleiding van O.-Indische jongelingen aan de Theol. School.

Art. 72.

1. Nadat de President het gedrukte rondgedeelde Voorstel der Curatoren tot oprigting van een Leerstoel voor de Zending voorgelezen heeft, begint een hoogst belangrijke gedachtenwisseling aller opmerkzaamheid te vragen. De voorregtvolle roeping der Kerk om, vooral in dezen tijd, haar hart te zetten op de Zending, wordt uit verschillende oogpunten door vele broeders besproken.

In verband daarmee wordt het onmisbare van een Leerstoel voor de Zending in het licht gesteld. Sommige broeders willen dien Leerstoel niet te Kampen hebben, doch op een plaats, waar gelegenheid is tot het leeren van Maleisch, Indische land- en volkenkunde, en andere voor den Zending onmisbare wetenschappen. Daartegenover willen anderen den Leerstoel bepaaldelijk aan de Theol. School verbinden, en om de Zending-kweekelingen, en om de Theol. School.

Ds. DONNER geeft intusschen inlichting aangaande studie en gedrag der zendeling-kweekelingen, die te Leiden hunne studiën voortzetten; de Vergadering verneemt die met blijdschap.

Vele broeders spreken als hun gevoelen uit dat, hoewel zij een Leerstoel noodig achten, de oprigting daarvan thans, met het oog op het Gymnasium-besluit, onze krachten zou te boven gaan, terwijl uit hetgeen omtrent de opleiding te Leiden is vernomen, blijkt dat wij daarin reeds veel verkregen hebben. Anderen echter meenen dat de oprigting geen uitstel kan lijden, en dat de Heere 't ons aan niets zal doen ontbreken, indien wij doen hetgeen waartoe Hij ons roept. Na langdurige, belangrijke gedachtenwisseling vereenigt zich de Vergadering met het volgende voorstel:

De Synode, lettende op hetgeen de Heere ons thans voor de opleiding onzer zendeling-kweekelingen te Leiden heeft gegeven, besluit:

Vooralsnog niet te moeten overgaan tot de oprigting van een Leerstoel voor de Zending, doch dit punt te moeten aanhouden.

Art. 73.

2. Nu wordt gesproken over een nieuwe Zendingscommissie.

De afgevaardigden van Z.-Holland, Gelderland en N.-Brabant geven nogmaals toelichting. Allen stemmen overeen in het verlangen dat de Synode tot de benoeming eener nieuwe Zendingscommissie besluite, waarin elke Provincie door een lid vertegenwoordigd zij, door haar zelve aan te wijzen. Noord-Brabant heeft hierbij nog den wensch uitgedrukt dat zoowel een Ouderling als een Predikant hiertoe verkiesbaar zij.

Uit de discussie wordt het spoedig duidelijk, dat men algemeen een Zendingscommissie wenscht, afgescheiden van het Curatorium der Theol. School, omdat het laatste, bij veelvuldige werkzaamheid met betrekking tot de School, meermalen aan de Zending niet de noodige aandacht heeft kunnen wijden. Ook wenscht men dat de Docenten niet langer deel uitmaken van die Commissie, doch wel haar met hun advies dienen. Een Zendingscommissie, die in de Gemeente leeft, en van welke men hopen mag dat zij in de Gemeente krachtig zal werken, daaraan wordt behoefte gevoeld. Geen der sprekers wil geacht worden eenig verwijt te doen aan de Curatorenvergadering of aan de eigenlijke Zendingscommissie, doch allen meenen dat door het belang der zaak een Commissie gevorderd wordt, gelijk die door eenige Provinciën is omschreven. Elke Provincie wijze een man aan, die naar haar oordeel daarvoor meest geschikt is. De Vergadering komt tot besluit dat er

zulk eene Zendingscommissie zal worden benoemd.

Art. 74.

DS. VAN ANDEL sluit de Vergadering met dankzegging. Gezongen vs. 6 Avondzang

Schenk Uwen zegen bij Uw Woord!

Ten gevolge eener mededeeling dat morgen op het doof-stommen-instituut alhier tusschen 11 en 12 uur de openbare les gegeven wordt, besluit men die bij te wonen. Deswegens zal morgen voormiddag de zitting ten 11 ure eindigen, om 's namiddags ten 3 ure weder te beginnen. (1)

---

(1) In de, op dit veelszins aangenaam bezoek gevolgde Zitting, is door de leden, en bijwoners der Synode f 32.— saamgebracht, tot een verrassing voor de kweekelingen van die inrigting.

In antwoord daarop deed de heer Directeur eene dankbetuiging vergezeld gaan van twee brochures, een verslag en de geschiedenis van het Doofstommen-Instituut bevattende, voor een lid der Synode.

Twaalfde Zitting.*12 Junij. — Voormiddag.***Art. 75.**

DS. BULENS opent de Vergadering, nadat Ps. 86 : 5 is gezongen,
Al de heid'nen, door Uw handen,

Art. 76.

De Notulen der beide vorige zittingen worden vastgesteld.

De Scriba vraagt en verkrijgt van den Voorzitter verlof om iets goeds mede te deelen. Op weg naar de Vergadering, zoo verhaalt hij, werd hij aangesproken door een jonge dochter, hem onbekend, die, zonder haar naam te willen opnoemen, hem een rijksdaalder in de hand drukte, met bijvoeging: voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk onder de Heidenen! Hij meent in die betrekkelijk groote gift een bemoedigend bewijs te mogen zien, met het oog op de discussiën van gisteren, dat de Heere wel voor geld wil en weet te zorgen. De Vergadering verneemt dit blijkbaar met genoegen. De liefelijke gift wordt ter beschikking van den Penningmeester gesteld.

Art. 77.

Een lid der Vergadering wenscht de gedachte uit te spreken of het niet goed zou zijn zekeren Leeraar onzer Kerk naar de akademie te Leiden te zenden, om zich aldaar te bekwamen tot onderwijzer onzer zendeling-kweekelingen in 't Maleisch en verder vereischte wetenschappen. Sommige broeders willen dit ondersteunen. Doch de President meent dat deze gedachte, waarvoor wel iets te zeggen zou zijn, althans op dit oogenblik, niet in discussie kan komen.

Art. 78.

De beroepsbrief voor Ds. STEKETEE wordt vastgesteld, geteekend en verzonden.

Art. 79.

Ter verduidelijking en aanvulling van het besluit, in Art. 73 vermeld, wordt bepaald:

- A. Elke Provinciale Synode verkiest een lid voor de Zendingscommissie.
- B. Die Commissie zal zich constitueren half Julij 1873.
- C. Tot dien tijd blijft de zaak zoo als zij thans is.

Art. 80.

Oud. COLENBRANDER eindigt deze zitting met gebed, nadat is gezongen Ps. 118 : 8

Gods regterhand is hoog verheven